

**PRZEGLĄD ORZECZNICTWA W
SPRAWACH O PRZELICZENIE
EMERYTURY**
LIPIEC 2026

**WYROK TK SK 140/20
W SĄDACH**

KANCELARIA PRAWNA
BRODNICCY[®]
RADCY PRAWNI

RADCA PRAWNY
ALEKSANDRA BRODNICKA

1. Dominujący kierunek jest korzystny dla ubezpieczonych

Zdecydowana większość przeanalizowanych orzeczeń potwierdza możliwość zapewnienia ubezpieczonym ochrony poprzez prokonstytucyjną wykładnię art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. W kolejnych apelacjach widoczna jest przewaga rozstrzygnięć uwzględniających roszczenia emerytów.

2. Podstawowe znaczenie ma art. 114 ustawy emerytalnej

Sądy coraz częściej przyjmują, że podstawę ponownego ustalenia wysokości emerytury stanowi art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. „Nową okolicznością” nie jest sam wyrok Trybunału Konstytucyjnego, lecz nieuwzględniony wcześniej standard konstytucyjny.

3. Brak publikacji wyroku SK 140/20 nie zamyka drogi do ochrony

W dominującym nurcie orzeczniczym brak publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie wyłącza możliwości dokonania przez sąd wykładni zgodnej z Konstytucją. Sądy odwołują się również do wyroku TK P 20/16 oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego. Nadal występują pojedyncze rozbieżności.

4. Linia orzecznicza nie jest jeszcze całkowicie jednolita.

Pojawiają się pojedyncze rozstrzygnięcia niekorzystne dla ubezpieczonych, a w części apelacji praktyka dopiero się kształtuje. Każda sprawa wymaga zatem indywidualnej oceny.

Odmowa ZUS nie oznacza jeszcze, że sprawa o ponowne ustalenie wysokości emerytury jest zakończona.

Nie oznacza to jednak, że każda sprawa zakończy się korzystnym rozstrzygnięciem. Znaczenie mają w szczególności treść wcześniejszych decyzji ZUS, przebieg postępowania emerytalnego oraz okoliczności nabycia prawa do wcześniejszej i powszechnej emerytury.

Jak orzekają sądy apelacyjne?

Gdańsk ●

III AUa 147/25, III AUa 166/25, III AUa 403/25, III AUa 631/25
Jednolity kierunek prokonstytucyjny przyjmowany przez różne składy orzekające.

Poznań ●

III AUa 42/25, III AUa 80/25, III AUa 572/25, III AUa 782/25, III AUa 863/25. Stabilna i jednolita linia korzystna dla ubezpieczonych. Orzeczenia pochodzą od różnych składów i opierają się na zbliżonych założeniach konstytucyjnych.

Katowice ●

III AUa 440/25, III AUa 2208/24, III AUa 110/25, III AUa 974/25, III AUa 1106/25. Przeważają wyroki korzystne, jednak w sprawie III AUa 1106/25 zapadło rozstrzygnięcie odmienne. Kolejne korzystne wyroki mogą wskazywać na stopniowe utrwalanie się nurtu prokonstytucyjnego.

Łódź ●

III AUa 785/25, III AUa 943/25, III AUa 1006/25
Wszystkie przeanalizowane wyroki są korzystne i opierają się na jednolitej argumentacji. Pochodzą jednak od tego samego składu orzekającego, dlatego nie można jeszcze przypisać tej linii całemu sądowi.

Jak orzekają sądy apelacyjne?

Szczecin ●

III AUa 347/24, III AUa 226/25

Dostępne rozstrzygnięcia wskazują na kierunek korzystny. Materiał pozostaje jednak ograniczony, a wyrok III AUa 226/25 nie został opublikowany wraz z uzasadnieniem.

Białystok ●

III AUa 26/26. Opublikowany wyrok prezentuje kierunek prokonstytucyjny, ale pojedyncze orzeczenie nie pozwala jeszcze mówić o utrwalonej linii całego sądu.

Wrocław ●

III AUa 851/25. Sąd zmienił korzystny wyrok pierwszej instancji i oddalił odwołanie ubezpieczonego. Brak opublikowanego uzasadnienia nie pozwala ustalić motywów rozstrzygnięcia ani przesądzić o kierunku całej apelacji.

Kraków i Warszawa ●

brak opublikowanych wyroków sądów apelacyjnych z uzasadnieniami. Dostępne orzeczenia sądów okręgowych wskazują na przewagę rozstrzygnięć korzystnych, ale nie pozwalają jeszcze ocenić linii sądów apelacyjnych.

KIERUNEK JEDNOLITY I KORZYSTNY

SĄD APELACYJNY W GDAŃSKU

III AUa 147/25

Sąd przyjął, że brak publikacji wyroku SK 140/20 nie wyłącza obowiązku zapewnienia ochrony konstytucyjnych praw jednostki. Podstawa: art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, zasada ochrony zaufania obywatela do państwa oraz zasada równości. Wszystkie osoby, które złożyły wniosek o wcześniejszą emeryturę przed 6 czerwca 2012 r., mogą znajdować się w analogicznej sytuacji konstytucyjnej jak kobiety objęte wyrokiem TK P 20/16.

III AUa 166/25

Sąd odróżnił brak skutku derogacyjnego nieopublikowanego wyroku od obowiązku dokonania wykładni zgodnej z Konstytucją w indywidualnej sprawie. Brak publikacji SK 140/20 nie przekreśla możliwości zastosowania art. 114 ustawy emerytalnej.

III AUa 403/25

Sąd rozwinął argumentację opartą na zasadzie równości oraz zakazie utrzymywania wtórnej niekonstytucyjności. Wyrok potwierdza, że korzystny kierunek nie jest stanowiskiem wyłącznie jednego składu orzekającego.

III AUa 631/25

Ubezpieczona wcześniej skutecznie wycofała wniosek o emeryturę powszechną. Decyzja przyznająca świadczenie została w rezultacie wyeliminowana z obrotu prawnego. Oddalenie odwołania nie wynikało z zakwestionowania skutków SK 140/20, lecz z braku decyzji, która mogłaby zostać ponownie ustalona.

KIERUNEK JEDNOLITY I KORZYSTNY

SĄD APELACYJNY W POZNANIU

III AUa 42/25, III AUa 863/25, III AUa 572/25 i III AUa 782/25

Sąd przyjął, że podstawę ponownego ustalenia wysokości emerytury stanowi art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej.

Najważniejszy argument: źródłem ochrony pozostaje bezpośrednio Konstytucja oraz standard wynikający z wyroku TK P 20/16 i orzecznictwa Sądu Najwyższego. Wyrok SK 140/20 ten standard potwierdza. Brak publikacji SK 140/20 nie stanowi przeszkody do uwzględnienia roszczenia.

III AUa 80/25

Sąd wskazał, że rozstrzygnięcie nie może być oparte wyłącznie na samym fakcie wydania nieopublikowanego wyroku SK 140/20.

Najważniejszy argument: sąd powinien samodzielnie przeprowadzić analizę konstytucyjną prowadzącą do odmowy zastosowania art. 25 ust. 1b.

Wyrok wyznacza metodologię, według której sądy powszechne powinny uzasadniać korzystne rozstrzygnięcia.

Wniosek z apelacji poznańskiej: ukształtowała się stabilna i konsekwentna linia prokonstytucyjna, oparta na bezpośrednim stosowaniu Konstytucji i art. 114 ustawy emerytalnej.

KIERUNEK PRZEWAGAŃNIE KORZYSTNY, ALE NIEJEDNOLITY

SĄD APELACYJNY W KATOWICACH I/2

W orzecznictwie Sądu Apelacyjnego w Katowicach widoczne są dwa kierunki wykładni. Przeważają rozstrzygnięcia korzystne dla ubezpieczonych, oparte na prokonstytucyjnej interpretacji art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Zapadł jednak również wyrok prezentujący stanowisko bardziej zachowawcze.

III AUa 440/25

Sąd uznał, że osoby przechodzące na wcześniejszą emeryturę przed 6 czerwca 2012 r. nie mogły przewidzieć wprowadzenia mechanizmu pomniejszania emerytury powszechnej o pobrane wcześniej świadczenia. Ochrona zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. Standard konstytucyjny wynikający z wyroku TK P 20/16 może mieć zastosowanie również do innych osób znajdujących się w analogicznej sytuacji prawnej.

III AUa 2208/24

Sąd szczegółowo wyjaśnił znaczenie art. 114 ustawy emerytalnej. Przyjął, że przepis ten stanowi samodzielną podstawę ponownego ustalenia wysokości świadczenia i nie może być utożsamiany ze wznowieniem postępowania administracyjnego. Najważniejszy argument: „nową okolicznością” nie jest sam wyrok SK 140/20, lecz wcześniejsze nieuwzględnienie obowiązującego standardu konstytucyjnego.

III AUa 110/25

Sąd przyjął prokonstytucyjny sposób stosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Najważniejszy argument: pomniejszeniu mogą podlegać jedynie świadczenia pobrane po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego.

KIERUNEK PRZEWAGA KORZYSTNY, ALE NIEJEDNOLITY

SĄD APELACYJNY W KATOWICACH 2/2

III AUa 974/25

Wyrok wpisuje się w nurt oparty na ochronie zaufania obywatela do państwa, wyroku TK P 20/16 oraz orzecznictwie Sądu Najwyższego. Znaczenie: potwierdza przewagę prokonstytucyjnego kierunku w dostępnych orzeczeniach katowickich.

III AUa 1106/25

Sąd uznał, że ubezpieczona mogła wystąpić o emeryturę powszechną przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b, a ustawodawca przewidział sześciomiesięczne vacatio legis. Najważniejszy argument: w okolicznościach tej sprawy nie doszło do naruszenia zasady zaufania obywatela do państwa.

Dalsze korzystne rozstrzygnięcia

W drugiej połowie 2025 r. i na początku 2026 r. zapadały kolejne korzystne wyroki, m.in. III AUa 1969/25, III AUa 1751/25, III AUa 1954/25, III AUa 2791/25, III AUa 2811/25, III AUa 2317/25 oraz III AUa 1194/25.

Nie wszystkie zostały opublikowane wraz z uzasadnieniami.

Wniosek z apelacji katowickiej: korzystny nurt orzeczniczy wyraźnie przeważa, ale pojedyncze rozstrzygnięcie odmienne nie pozwala jeszcze uznać tej linii za całkowicie jednolitą.

KIERUNEK KORZYSTNY, DOTYCHCZAS W RAMACH JEDNEGO SKŁADU

SĄD APELACYJNY W ŁODZI

III AUa 785/25, III AUa 943/25 i III AUa 1006/25

Sąd przyjął, że właściwą podstawą ponownego ustalenia wysokości emerytury jest art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej.

Najważniejsze argumenty:

- „nową okolicznością” jest istniejące wcześniej naruszenie standardu konstytucyjnego;
- brak publikacji SK 140/20 wyłącza możliwość wznowienia w szczególnym trybie, ale nie zastosowanie art. 114;
- świadczenia pobrane przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego nie powinny obniżać podstawy emerytury powszechnej;
- wyrok SK 140/20 potwierdza standard wynikający z P 20/16 i orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Wniosek z apelacji łódzkiej: dotychczasowe orzecznictwo jest całkowicie jednolite i korzystne, ale pochodzi od jednego składu. Do stwierdzenia utrwalonej linii całego sądu potrzebne są wyroki innych składów orzekających.

KIERUNEK KORZYSTNY, ALE DOPIERO SIĘ KSZTAŁTUJE

SĄD APELACYJNY W SZCZECINIE

Dostępny materiał jest ograniczony. Opublikowane rozstrzygnięcia wskazują jednak na przyjmowanie prokonstytucyjnej wykładni art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

III AUa 347/24

Sąd oparł rozstrzygnięcie na standardzie wynikającym z wyroku TK P 20/16 oraz późniejszego orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Najważniejszy argument: pomniejszeniu mogą podlegać wyłącznie świadczenia pobrane po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego.

III AUa 226/25

Wyrok nie został opublikowany wraz z uzasadnieniem.

Znaczenie: może wskazywać na utrzymywanie się korzystnego kierunku, ale brak uzasadnienia nie pozwala ocenić zastosowanej argumentacji.

Wniosek z apelacji szczecińskiej: pierwsze rozstrzygnięcia wskazują na kierunek korzystny, jednak liczba dostępnych uzasadnień jest zbyt mała, aby mówić o utrwalonej linii.

PIERWSZY KORZYSTNY SYGNAŁ

SĄD APELACYJNY W BIAŁYMSTOKU

III AUa 26/26

Sąd przyjął prokonstytucyjną wykładnię art. 25 ust. 1b i odniósł się zarówno do braku publikacji SK 140/20, jak i do wątpliwości dotyczących składu Trybunału Konstytucyjnego.

Najważniejszy argument: nie istnieje procedura pozwalająca uznać orzeczenie Trybunału za nieistniejące. Ochronę ubezpieczonego uzasadniają ponadto wyrok P 20/16 i orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Wniosek z apelacji białostockiej: opublikowany wyrok potwierdza kierunek prokonstytucyjny, ale pojedyncze rozstrzygnięcie nie wystarcza jeszcze do stwierdzenia ukształtowanej linii całego sądu.

ODNOTOWANY NIEKORZYSTNY SYGNAŁ

SĄD APELACYJNY WE WROCŁAWIU

III AUa 851/25

Sąd Apelacyjny zmienił korzystny wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy w sprawie VII U 272/25 i oddalił odwołanie od decyzji ZUS.

Uzasadnienie wyroku nie zostało opublikowane, dlatego nie można ustalić argumentów, które doprowadziły do odmiennego rozstrzygnięcia.

Wniosek z apelacji wrocławskiej: niekorzystny wyrok pokazuje, że proces ujednolicania orzecznictwa nie jest zakończony. Bez uzasadnienia nie można jednak przesądzić, czy stanowi on początek szerszej linii tego sądu.

BRAK WYSTARCZAJĄCYCH DANYCH NA POZIOMIE SĄDÓW APELACYJNYCH

APELACJE KRAKOWSKA I WARSZAWSKA

Nie są obecnie dostępne opublikowane wyroki sądów apelacyjnych z uzasadnieniami pozwalającymi na pogłębioną ocenę przyjmowanej argumentacji.

Dostępne rozstrzygnięcia sądów okręgowych wskazują na przewagę wyroków korzystnych dla ubezpieczonych, opartych przede wszystkim na art. 114 ustawy emerytalnej, wyroku TK P 20/16, wyroku SK 140/20 oraz orzecnictwie Sądu Najwyższego.

Wniosek z apelacji krakowskiej i warszawskiej: widoczne są korzystne sygnały z pierwszej instancji, ale brak opublikowanego orzecnictwa apelacyjnego nie pozwala jeszcze ocenić kierunku sądów drugiej instancji.

NAJWAŻNIEJSZE ARGUMENTY POWTARZAJĄCE SIĘ W ORZECZNICTWIE

1. Art. 114 ustawy emerytalnej jako podstawa ponownego ustalenia świadczenia

W dominującym nurcie orzeczniczym podstawę ponownego ustalenia wysokości emerytury stanowi art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Sądy podkreślają, że „nową okolicznością” nie jest sam wyrok Trybunału Konstytucyjnego SK 140/20, lecz istniejące już w chwili wydawania decyzji naruszenie standardu konstytucyjnego, którego ZUS wcześniej ni se uwzględnił. Takie rozumienie art. 114 pozwala odróżnić ponowne ustalenie wysokości świadczenia od wznowienia postępowania administracyjnego i ograniczeń związanych z brakiem publikacji wyroku Trybunału.

2. Wyrok SK 140/20 jako potwierdzenie wcześniejszego standardu konstytucyjnego

Większość sądów nie traktuje wyroku SK 140/20 jako jedynego źródła ochrony ubezpieczonych. Orzeczenie to jest postrzegane jako potwierdzenie i rozszerzenie standardu konstytucyjnego, który został wyrażony wcześniej w wyroku TK P 20/16, a następnie rozwinięty w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Ochrona ubezpieczonych nie zależy zatem wyłącznie od formalnych skutków wyroku SK 140/20, lecz wynika z szerszego standardu konstytucyjnego obowiązującego już wcześniej.

NAJWAŻNIEJSZE ARGUMENTY POWTARZAJĄCE SIĘ W ORZECZNICTWIE

3. Znaczenie wyroku TK P 20/16

Wyrok P 20/16 dotyczył kobiet urodzonych w 1953 r., które przeszły na wcześniejszą emeryturę, nie wiedząc, że pobrane świadczenia zostaną w przyszłości odliczone od podstawy emerytury powszechnej. Sądy coraz częściej uznają, że ten sam problem konstytucyjny dotyczy również innych osób, które złożyły wnioski o wcześniejsze emerytury przed 6 czerwca 2012 r. Podstawowe znaczenie ma zasada ochrony zaufania obywatela do państwa. Ubezpieczony, podejmując decyzję o przejściu na wcześniejszą emeryturę, nie mógł przewidzieć późniejszego wprowadzenia niekorzystnego mechanizmu pomniejszenia świadczenia.

4. Rola orzecznictwa Sądu Najwyższego

W uzasadnieniach sądów powszechnych powtarzają się odwołania do wyroków Sądu Najwyższego, w szczególności III USKP 52/21, III USKP 98/21, III USKP 113/23, III USKP 121/23 oraz I USKP 28/25, a także do postanowienia III UZP 4/20.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego dostarcza sądom modelu wykładni pozwalającego pogodzić formalne obowiązywanie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej z obowiązkiem zapewnienia ochrony konstytucyjnych praw ubezpieczonych.

W dominującym ujęciu pomniejszeniu mogą podlegać świadczenia pobrane po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Świadczenia wypłacone wcześniej nie powinny natomiast obniżać podstawy obliczenia emerytury powszechnej.

NAJWAŻNIEJSZE ARGUMENTY POWTARZAJĄCE SIĘ W ORZECZNICTWIE

5. Brak publikacji wyroku a bezpośrednie stosowanie Konstytucji

Sądy rozróżniają skutek derogacyjny wyroku Trybunału Konstytucyjnego od obowiązku wydania rozstrzygnięcia zgodnego z Konstytucją w indywidualnej sprawie.

Brak publikacji wyroku SK 140/20 oznacza, że nie wywołał on skutku przewidzianego w art. 190 ust. 3 Konstytucji. Nie zwalnia to jednak sądu z obowiązku bezpośredniego stosowania Konstytucji oraz dokonywania wykładni prokonstytucyjnej. Dlatego sądy coraz częściej opierają rozstrzygnięcia nie wyłącznie na samym wyroku SK 140/20, lecz na Konstytucji, wyroku P 20/16 oraz utrwalającym się orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Wspólny mianownik: ochrona ubezpieczonych nie jest oparta wyłącznie na formalnym statusie wyroku SK 140/20. Wynika z szerszego standardu konstytucyjnego oraz obowiązku zapewnienia, aby rozstrzygnięcie w indywidualnej sprawie pozostawało zgodne z Konstytucją.

CO WYNIKA Z TEGO ORZECZNICTWA DLA EMERYTÓW?

Odmowa ponownego ustalenia wysokości emerytury wydana przez ZUS nie musi oznaczać definitywnego zakończenia sprawy. Dostępne orzecznictwo pokazuje, że sądy coraz częściej przyjmują stanowisko odmienne od stanowiska organu rentowego. Nie oznacza to jednak, że każda sprawa zakończy się korzystnym rozstrzygnięciem. Możliwość podjęcia dalszych działań zależy od indywidualnej sytuacji ubezpieczonego oraz przebiegu dotychczasowego postępowania emerytalnego. Co należy sprawdzić przed oceną sprawy?

1. Kiedy złożono wniosek o wcześniejszą emeryturę?
2. Kiedy osiągnięto powszechny wiek emerytalny?
3. Jakie decyzje wydał ZUS?
4. Czy któryś z wniosków został wycofany?
5. Kiedy doręczono decyzję odmowną?
6. Jak ZUS obliczył wysokość emerytury?

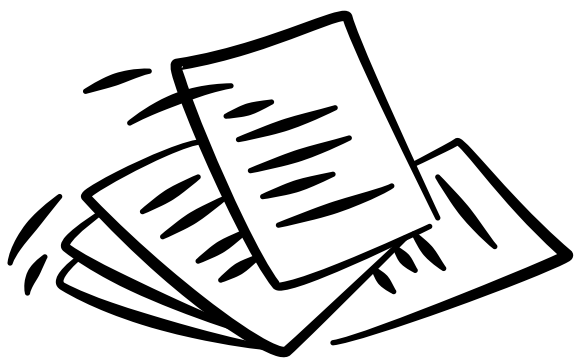

DOKUMENTY POTRZEBNE DO ANALIZY

Warto przygotować:

- decyzję o przyznaniu wcześniejszej emerytury;
- decyzję o przyznaniu emerytury powszechnej;
- decyzję odmawiającą ponownego ustalenia wysokości świadczenia;
- wcześniejsze wnioski składane do ZUS;
- korespondencję dotyczącą wycofania wniosku, jeżeli miało ono miejsce;
- wyliczenie emerytury przedstawione przez ZUS;
- dokumenty otrzymane z sądu, jeżeli sprawa była już przedmiotem postępowania.

Każda sprawa wymaga indywidualnej oceny. Znaczenie mają nie tylko przepisy i aktualne orzecznictwo, lecz również treść decyzji ZUS, daty składania wniosków oraz sposób obliczenia świadczenia.

OPRACOWANIE PRZYGOTOWAŁA

ALEKSANDRA BRODNICKA RADCA PRAWNY

Aleksandra Brodnicka jest współniczką i współzałożycielką Kancelarii Brodnickcy.

Posiada wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu złożonych sporów sądowych oraz reprezentowaniu klientów indywidualnych.

Niniejsze zestawienie zostało przygotowane na podstawie analizy dostępnego orzecznictwa dotyczącego skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego SK 140/20.